

# نقش محبت در خانواده در جلوگیری از بی حجابی در جامعه از نظر آیات و روایات

مریم محیسنی پور<sup>۱</sup>

## چکیده

نوشتار حاضر به نقش محبت خانواده در جلوگیری از بی حجابی در اسلام پرداخته است. چون انسان موجودی است که فطرتاً بر پایه محبت و مهرورزی آفریده شده است. بر پایه نیازهای غریزی کانون گرم خانواده با پیوند مقدس ازدواج یا استحکام رابطه متقابل والدین و فرزندان شکل می گیرد. خانواده ای که در مسیر ترقی و کمال به اعضای خود انرژی می بخشد. این خانواده بستر تأمین نیازهای گوناگون از جمله نیازهای عاطفی است. در میان روابط بین والدین و فرزندان، این رابطه عاطفی است که طرفین را به هم گره زد است. اسلام با ویژگی های همه جانبه ی خود، این حوزه را که یکی از مهم ترین ابعاد وجود آدمی را مورد توجه قرار داده با ارائه راه کارهای ایجاد محبت و چگونگی ابراز و تأمین آن، آرامش و رضایت‌مندی همه جانبه خانواده های مسلمان از جمله حجاب و پوشش و حیای خود و فرزندان را به نحو احسن تأمین کرده است. کلیدواژه: اسلام، رابطه عاطفی، خانواده، فرزندان، حجاب.

---

<sup>۱</sup> طلبه سطح دو حوزه علمیه خواهران کوثر

## مقدمه

محبت نیاز اساسی و طبیعی انسان است. یکی از عللی که آدمی را از تنهایی گریزان و در جمع سرخوش می سازد، این است که در تنهایی محبت جایی ندارد و تمایلات آدمی در آن برآورده و ارضا نمی شود. بررسی های متعدد ثابت کرده است که محبت مهمترین عامل سلامت روح و عدم آن موجب ناهنجاری های روانی است. کمبود محبت مشکلاتی را پدید می آورد که نه تنها برای انسان زیان بخش است بلکه زمینه را برای آشفتگی های اجتماعی مانند بی حجابی فراهم می کند. حجاب اسلامی یک تفسیر خاص برآمده از قرآن و فقه اسلامی و شکل یافته در فرهنگ اسلامی که ناظر به پوشش شرعی در مقابل نامحرم، به ویژه برای زنان است. حجاب گاه برگرفته از احکام شرع و گاه مربوط به قراردادهای اجتماعی و شرایط موقعیتی فرد است.

خانواده گروهی است متشکل از افرادی که از طریق نسب یا سبب و رضاع با یکدیگر به عنوان شوهر، زن، فرزندان، مادر، پدر، برادر و خواهر در ارتباط متقابلند و فرهنگ مشترکی پدید آورد و در واحد خاصی به نام خانواده زندگی می کنند که کوچکترین نوع یک اجتماع را تشکیل می دهند و کانون پرورش محبت و مهرورزی در بشر می باشد، زیرا دانه ی مهرورزی در این جامعه کوچک کاشته می شود. انسان نیازمند محبت است. با محبت زندگی سرد و افسرده او گرم می شود، دوستی و مهربانی و صلح و صفا و آرامش، مطلوب همه ی انسان هاست. خانواده، کانون گرم محبت است.

در این زمینه کتاب هایی نوشته شده از جمله: کتاب مهارت های ایجاد محبت در خانواده، اثری کاربردی است که با استفاده از آموزه های دینی و تکنیک های روان شناسی توسط حجت الاسلام احد امیدی، کارشناس دین و روان شناسی به رشته تحریر در آمده است. همچنین نتایج مشاوره چندین ساله «خانواده درمانی» که از عوامل محبت و بی محبتی همسران دیده شده در اینجا اشاره شده است.

کتاب راهکارهای اثربخش محبت در روابط درون خانواده از منظر آیات و روایات نوشته ی حسن ورمقانی به کلیات و مفاهیمی از قبیل تعریف محبت و اقسام و درجات آن، تعریف خانواده و تعریف روابط درون آن پرداخته و سپس به آثار محبت در روابط خانواده همچون آرامش، عزت نفس، احساس امنیت عاطفی و... اشاره کرده است.

کتاب "محبت را زندگی کنیم" عشق و محبت در خانواده به قلم مجتبی حیدری این کتاب به این سوال پاسخ می دهد که : چطور دوباره زندگی مشترک را کانون محبت و عشق کنیم؟ بیایید عشق را تنفس کنیم بیایید محبت را زندگی کنیم!

باتوجه به نقش محبت در استحکام پیوند خانوادگی و حفظ عفت و حجاب در این مقاله سعی بر آن است تا نقش محبت در خانواده برای جلوگیری از بی حجابی در جامعه مستقلا مورد بررسی قرار بگیرد.

چرا که فرزندان وقتی احساس می کنند از طرف والدین مورد غفلت و بی توجهی قرار گرفته اند یکسری رفتارها و نشانه هایی از بد حجابی و بی حجابی را بروز می دهند که نشان دهنده احساس ناراحتی و عدم ارضای نیاز محبت در خانواده آنها است. این مقاله با استفاده از کتابهای اسلامی و به شیوه تحلیلی و روش توضیحی نوشته شده است.

## مفهوم شناسی

در هر نوشتاری لازم است برای رفع ابهام از برخی واژگان اصلی و محوری، آنها را مورد تعریفی لغوی و اصطلاحی قرار داد. در نوشتار حاضر نیز بر این اساس ما جهت رفع ابهام، به تعریف واژگان اصلی می پردازیم که عبارتند از: خانواده و حجاب.

## خانواده

خانواده در لغت: خاندان، اهل، اهل بیت .

خانواده در اصطلاح: خانواده نهادی است که بر پایه ازدواج مرد و زن شکل گرفته است و با تولید مثل توسعه یافته این نهاد بر اساس سازندگی شخصیت انسان و مهمترین عامل تکامل جامعه بشری است و از این رو اسلام که برنامه تکامل انسان است برای تاسیس و تحکیم این نهاد سرنوشت و پیشگیری است فروپاشی آن رهنمودهای بسیار مهم ارائه کرده است.<sup>۱</sup>

## حجاب

«حجاب» در لغت به معنی چیزی است که در میان دو شیء «حائل» می شود. در قرآن مجید نیز این کلمه همه جا به معنی «پرده» یا حائل به کار رفته است.<sup>۲</sup>

<sup>۱</sup> محمد، محمدی ری شهری، تحکیم خانواده از نگاه قرآن وحديث، قم، دارالحدیث، ۱۳۸۷، صفحه ۱۱

<sup>۲</sup> لسان العرب، ابن منظور، محمد بن مکرم، دار صادر، بیروت، ۱۴۱۴ هـ، چاپ سوم، ج ۱، ص ۲۹۸، ماده ((حجب)).

از دلایل قرآنی و حدیثی فراوانی که بر اهمیت و توجه متقابل همسران به ارضای نیازهای عاطفی یکدیگر به ویژه نیاز به توجه، احترام و محبت تاکید کرده اند، میتوان به این نتیجه رسید که اسلام نقش بسیار مهمی برای این عامل در تامین آرامش روانی همسران قائل است. آنچه پیوند عاطفی و مقدس میان زن و شوهر را تحکیم و تداوم می بخشد، اخلاق نیکو، محبت و پایبندی به فضیلت های انسانی و پرهیز از رذیلت ها در همه عرصه های زندگی بویژه در محیط گرم و با صفای خانواده است.

خداوند در قرآن کریم فرموده است:

«وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ»<sup>۱</sup>

و از نشانه های او اینکه از [نوع] خودتان همسرانی برای شما آفرید تا بدانها آرام گیرید، و میانتان دوستی و رحمت نهاد. آری، در این [نعمت] برای مردمی که می اندیشند قطعاً نشانه هایی است.

### ضرورت و اهمیت محبت در خانواده:

سرمایه گذاری عاطفی یکی از کارکرد های اعضای خانواده بوده و به معنای ابراز علاقه و اهمیت دادن به فعالیت های اعضای خانواده است. در خانواده های کارآمد و سالم بهترین شیوه سرمایه گذاری عاطفی (سرمایه گذاری همدلانه) است.

در این سبک از سرمایه گذاری، حمایت عاطفی در میان اعضای خانواده صادقانه و به سهولت انجام می پذیرد و اعضا از عواطف مثبت یکدیگر بهره مند میشوند.

بر این سبک از سرمایه گذاری در آموزه های اسلام تاکید شده است.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم بهترین زنان را زنان مهربان میداند:

إِنَّ خَيْرَ نِسَائِكُمُ الْوَلُودُ الْوَدُودُ.<sup>۲</sup>

همانا بهترین همسران شما، فرزندان آوران مهربان اند.

آن حضرت یکی از حقوق مرد را ابراز کردن عشق و علاقه و دلسوز بودن همسر وی برای او معرفی میکند.

لِّلرَّجُلِ عَلَى الْمَرْأَةِ أَنْ تَلْزَمَ بَيْتَهُ ، وَتَوَدَّدهُ وَتُحِبَّهُ وَتُسَفِّقَهُ.<sup>۱</sup>

<sup>۱</sup> روم، ۲۱

<sup>۲</sup> الکافی، ج ۵، ص ۳۲۴

حق مرد بر زن این است که زن در خانه اش بنشیند و به همسرش اظهار عشق و محبت کند و دلسوز او باشد.

این مطلب با سفارش های جبرئیل امین رنگ و بوی دیگری میگیرد.  
پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود:

أَخْبَرَنِي أَخِي جَبْرَائِيلُ وَلَمْ يَزَلْ يُوصِينِي بِالنِّسَاءِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنْ لَا يَحِلَّ لِزَوْجِهَا أَنْ يَقُولَ لَهَا أَفٍّ يَا مُحَمَّدُ اتَّقُوا اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ فِي النِّسَاءِ فَإِنَّهُنَّ عَوَانٌ بَيْنَ أَيْدِيكُمْ أَخَذْتُمُوهُنَّ عَلَى أَمَانَاتِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مَا اسْتَحْلَلْتُمْ مِنْ فُرُوجِهِنَّ بِكَلِمَةِ اللَّهِ وَكِتَابِهِ مِنْ فَرِيضَةٍ وَ سُنَّةٍ وَ شَرِيعَةٍ مُحَمَّدٌ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ص فَإِنَّ لَهُنَّ عَلَيْكُمْ حَقًّا وَاجِبًا لِمَا اسْتَحْلَلْتُمْ مِنْ أَجْسَامِهِنَّ وَ بِمَا وَاصَلْتُمْ مِنْ أَبْدَانِهِنَّ وَ يَحْمِلْنَ أَوْلَادَكُمْ فِي أَحْشَائِهِنَّ حَتَّى أَخَذَهُنَّ الطَّلُقُ مِنْ ذَلِكَ فَاشْفِقُوا عَلَيْهِنَّ وَ طَيَّبُوا قُلُوبَهُنَّ حَتَّى يَقِفْنَ مَعَكُمْ وَ لَا تَكْرَهُوا النِّسَاءَ وَ لَا تَسْخَطُوا بِهِنَّ وَ لَا تَأْخُذُوا مِمَّا آتَيْتُمُوهُنَّ شَيْنًا إِلَّا بِرِضَاهُنَّ وَ إِذْنِهِنَّ الْخَبَرُ.<sup>۲</sup>

بردارم جبرئیل که پیوسته مرا درباره زنان سفارش میکرد چندان که گمان بردم شوهر حق ندارد حتی به زن ((اف)) بگوید-

به من خبر داد که: ای محمد! از خداوند عزوجل بترسید و با زنان مهربان باشید؛ زیرا آنان نزد شما اسیرند.

آنان را از خداوند عزوجل به امانت گرفته اید و به فرمان خدا و کتاب او، به منزله یک وظیفه و سنت و شریعت محمد بن عبدالله، برخورد حلال کرده اید.

پس، بدان سبب که جسم آنان را حلال خود ساخته اید، و با بدن هایشان تماس برقرار میسازید، و فرزندان شمارا در شکم خود حمل میکنند، چندان که درد زایمان آنان را فرا میگیرد «ایشان را بر شما حقی است»، پس با آنان مهربان باشید و دلهایشان را خوش سازید تا با شما بمانند. زنان را ناخوش مدارید و ناراحتشان نگردانید و از آنچه به ایشان داده اید، جز با رضایت و اجازه آنان، چیزی برندارید.

در روایت دیگری آن حضرت می فرماید:

إِذَا نَظَرَ الْعَبْدُ إِلَى وَجْهِ زَوْجِهِ وَنَظَرَتْ إِلَيْهِ، نَظَرَ اللَّهُ إِلَيْهِمَا نَظَرَ رَحْمَةٍ، فَإِذَا أَخَذَ بِكَفِّهَا وَأَخَذَتْ بِكَفِّهِ، تَسَاقَطَتْ ذُنُوبُهُمَا مِنْ خِلَالِ أَصَابِعِهِمَا.<sup>۳</sup>

<sup>۱</sup> مستدرک الوسائل، ج ۴، ص ۲۴۴، ح ۱۶۶۰۴.

<sup>۲</sup> مستدرک الوسائل، ج ۴، ص ۲۵۲، ح ۱۶۶۲۷.

<sup>۳</sup> کنز العمال، ج ۱۶، ص ۲۷۶، ح ۴۴۴۳۷.

۷- مرحله ترس و خشونت: یکی از مهمترین عوامل تصادم ها و کشمکش های سخت و حوادث خطرناک و ناگوار توسل به خشونت است. با این عمل زمام اختیار و کنترل اعصاب از انسان سلب می شود. و چه بسا هر خطایی حتی کلمات کفر آمیزی از او سر می زند. اما با رفق و مدارا و ترک خشونت می توان از وقوع نزاع و درگیری پیشگیری کرد.

### **نقش محبت در خانواده در جلوگیری از بی حجابی در جامعه از نظر آیات و روایات:**

۱. صفای زندگی به حاکمیت عشق و علاقه بر محیط زندگی  
اولین عامل محبت در خانواده در جلوگیری از بی حجابی در جامعه از نظر آیات و روایات محبت در خانواده

صفای زندگی به حاکمیت عشق و علاقه بر محیط زندگی و معاشرت است و اگر دوستی و علاقه نباشد زندگی جهنمی است، سوزان و محیطی است سرد و بی روح می شود، معاشرت است. کلمه "دوستت دارم" شعله محبت را فروزان می کند و به زندگی ها روح و نشاط می بخشد، ابراز علاقه در محیط خانواده می شود میان دوهمسر یا میان پدر و مادر نسبت به فرزندان خود را به بهشت تبدیل می کند.

چه دوزخ های سوزانی که معلول کمبود محبت و علاقه فرزندان از جانب والدین و حسرت شنیدن عزیزم، دلبرم، تورا دوست دارم و.... سالها بردل کودکان می ماند و گفتار عقده کمبود محبت می شود.

در روایتی از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود :  
"قول الرجل للمراه انی احبک، لایذهب من قبل ابد<sup>۱</sup>: اینکه مرد به همسر خود بگوید تورا دوست دارم، هرگز از دل همسر بیرون نمی رود.

شگفتا که یک جمله کوتاه و ساده ولی یک دنیا تاثیر و عشق آفرینی و چقدر بخیل اند، آنان که از گفتن چنین واژه های محبت آدری نسبت به همسر و فرزندان و دوستان، بستگان خویش مضایقه دارند و از عواقب و پیام های نیکو و آثار سازنده آن غافل اند  
ابراز دوستی و محبت تنها به گفتن و لفظ نیست، گاهی احترام کردن، نوازش کردن، هدیه و سوغات خریدن و این گونه حرکات ناشی عشق و دوستی است.

بنابراین اولین عامل محبت در خانواده در جلوگیری از بی حجابی در جامعه از نظر آیات و روایات محبت در خانواده صفای زندگی به حاکمیت عشق و علاقه بر محیط زندگی و معاشرت است.

---

<sup>۱</sup> محمد باقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۷۱، ص ۱۸۱، ۱۸۲.

## ۲. تشکیل خانواده بر اساس میل فطری و دستور الهی

دومین مورد نقش محبت در خانواده جلوگیری از بی حجابی از نظر آیات و روایات محبت خانواده در جلوگیری از بی حجابی، تشکیل خانواده بر اساس میل فطری و دستور الهی است. خانواده در اثر گرایش فطری زن و مرد نسبت به هم که با پیمان مقدس ازدواج شکل عملی به خود می‌گیرد، و موجب محبت در خانواده تشکیل می‌شود. خانواده نهادی است که مورد توجه خاص پروردگار عالمیان قرار دارد. قرآن کریم در بسیاری از آیات صریحاً و به روشنی بر ضرورت تشکیل خانواده تأکید نموده است.

خداوند مسئله ازدواج زن و مرد از معجزات واز آیات و نشانه‌های وجود پروردگار یکتا می‌داند. یعنی اگر هیچ معجزه‌ای در اثبات وجود خداوند نباشد فقط همین مسئله زوجیت و میل زن و مرد به هم که در فطرت آنها نهاده شده باشد. همین خود دلیل واضح و آشکاری بوجود خالق حکیم و تواناست.

خداوند عزوجل می‌فرماید :

"وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا، لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً."

از آیات و نشانه‌های وجود خداوند است، که از جنس خودتان همسرانی برای شما خلق کرد، تا با وجود آنها آرامش بیابید. بین شما زن و شوهر مودت و رحمت و مهربانی قرارداد حقیقتاً در این مسئله نشانه‌های برای افراد متفکر و اندیشمند است.<sup>۱</sup>

بنابراین دومین مورد از نقش محبت در خانواده جلوگیری از بی حجابی از نظر آیات و روایات محبت خانواده در جلوگیری از بی حجابی، تشکیل خانواده بر اساس میل فطری و دستور الهی است.

## ۳. برنامه ریزی مناسب جهت آگاه نمودن اعضای خانواده

سومین مورد از نقش محبت در خانواده جلوگیری از بی حجابی از نظر آیات و روایات محبت خانواده در جلوگیری از بی حجابی، برنامه ریزی مناسب جهت آگاه نمودن اعضای خانواده به ویژه فرزندان است.

در خانواده‌ای که والدین توجهی به مسائل دینی و مذهبی نداشته باشند، زمینه وقوع بسیاری از ناهنجاری‌های اخلاقی و رفتاری شکل می‌گیرد.

از آن جایی که رعایت نکات اخلاقی و اعتقاد خود سبب می‌شود، انسان در چارچوب هنجارهای اجتماعی حاکم بر جامعه قدم بردارد. در این راستا فرزندان با آگاهی بیشتر در کنترل صحیح

---

<sup>۱</sup> تاثیر حجاب بر سلامت روانی و امنیت ج ۲۸، ص ۱۳۰

خواسته های خود قدم بر می دارد که این خود از عوامل سلامت خانواده و نهایت جامعه ای است، که در آن زندگی می کنیم.

جامعه ای که آینده آن به دست همین فرزندان ساخته خواهد شد. برنامه ریزی مناسب جهت آگاه نمودن خانواده در خصوص این امر لازم و حیاتی است. خداوند می فرماید :

وَلَا يَضْرِبَنَّ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيَعْلَمَ، مَا يَخْضِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ<sup>۱</sup>. (و آن طور پای به زمین نزنند، که خلخال وزیور پنهان پاهایشان معلوم شود).

بنابراین سومین عامل مورد نقش محبت در خانواده جلوگیری از بی حجابی از نظر آیات و روایات محبت خانواده در جلوگیری از بی حجابی، برنامه ریزی مناسب جهت آگاه نمودن اعضای خانواده به ویژه فرزندان است.

#### ۴. محبت و تایید پایدار و یکنواخت از سوی خانواده

چهارمین مورد از نقش محبت در خانواده جلوگیری از بی حجابی از نظر آیات و روایات محبت خانواده در جلوگیری از بی حجابی، محبت و تایید پایدار و یکنواخت از سوی خانواده است. کودک باید حس کند که پدر و مادر و اطرافیان را از صمیم قلب دوست دارند، و او را به عنوان یک شخص تایید می کند.

کودک می تواند نگرشی مثبت و پایدار نسبت به زندگی داشته باشد، محبت و تایید پایدار و یکنواختی از سوی خانواده دریافت کند.

به این ترتیب پدر و مادر و دیگر اعضای خانواده باید مواظب باشند این نیاز فرزند را برآورده کند و با بخشش محبت به فرزند امنیت روانی، نیازهای عاطفی را رفع کند.

اما گاهی اوقات محبت به فرزند دچار انحرافات اخلاقی می شود. روانشناس آلمانی با اشاره به اثرات کمبود محبت به فرزند بیان کرده، موج ضایعات مغزی و جسمی از اثرات منفی موانع محبت خانواده به فرزند است.

این نوع شناخت عشق و محبت تنها در پختگی عاطفی نقش دارد، بلکه ساختار مغز را هم مورد تاثیر قرار می دهد.

روایتی از امام صادق علیه السلام می فرماید : بَرُوا آبَاءَكُمْ يُبَرِّكُكُمْ أَبْنَاؤُكُمْ، وَاعْفُوا عَنِ نِسَاءِ النَّاسِ، تَعْفَ نِسَاؤُكُمْ<sup>۱</sup>. بر پدر و مادر خود نیکی کنید، تافرتزدانتان به شما نیکی کند و نسبت به زنان مردم پاکدامن باشید، تا زنانتان پاکدامن باشند.

---

<sup>۱</sup> نور ۳۱

بنابراین، چهارمین مورد از نقش محبت در خانواده جلوگیری از بی حجابی از نظر آیات و روایات محبت خانواده در جلوگیری از بی حجابی، محبت و تایید پایدار و یکنواخت از سوی خانواده است.

#### نتیجه گیری

اگر به نیاز فطری محبت، احترام و تحسین فرزندان و زنان در درون خانواده پاسخ مثبت و کامل در قالب حسن خلق، اعتماد و هدیه و ... پاسخ داده شود، باعث ایجاد اعتماد به نفس و رضایت از ظاهر و حجاب فرزندان و همسران خواهد شد. و نیاز به ارضای این نیاز در جامعه به شکل بی حجابی و خلا عاطفی و خشونت نخواهد بود.

معمولاً این نیاز کمتر مورد توجه قرار میگیرد و توجه خانواده ها بیشتر بر تامین نیاز های اقتصادی خانواده هست - چرا که مشکلات اقتصادی و اجتماعی سبب نگرانی در بین خانواده ها شده است. به همین دلیل معمولاً پدر و مادر خانواده که برای بهبود وضعیت اقتصادی تلاش مضاعف می کنند با چهره های خسته، غمگین و افسرده در خانواده ظاهر می شوند و فرصتی برای ابراز محبت ندارند که کودکان و نوجوانان بتوانند محبت را از آنان بیاموزند. فرزندان کمتر چهره های شاداب و متبسم آنان را دیده اند و کمتر سخنان پر مهر آنان را شنیده اند.

بنابراین با تامین این نیاز از طرف والدین و همسران، احساس رضایتمندی در خانواده حتی با وجود مشکلات اقتصادی فراتر خواهد رفت. به دنبال محبت، اطاعت خواهد آمد و قوانین خانوادگی و اجتماعی براحتی و بدون تعصب اجرا خواهد شد.

---

<sup>۱</sup> اصول کافی، ج ۳، ص ۱۸۲.

## فهرست منابع

- (۱) قرآن، ترجمه فولادوند.
- (۲) خطیب، سیدمهدی، مهارت‌های زندگی، چاپ چهارم، ۱۳۹۸، قم، دارالحدیث.
- (۳) قاضی، فاطمه، حجاب دختران، چاپ ۷، گلستان ادب.
- (۴) بستان نجفی، حسین، خانواده در اسلام، قم، چاپ ۹، زمستان ۱۳۹۸، قم، جعفری.
- (۵) میثم قاسمی، حمیدرضا حق شناس، اخلاق فردی، چاپ سوم، نشر هاجر، ۱۳۹۷.
- (۶) فاطمه منصوری مطلق، هنجارسازی حجاب برتر از دیدگاه مقام عظمای ولایت، نشر سازمان بسیج زنان کشور، چاپ ۱۳۹۲.
- (۷) میرباقری، سید محسن، به رنگ آسمان، (بایسته های خانواده از دیدگاه قرآن)، ناشر آهنگ قلم، چاپ ۱۳۸۹.
- (۸) سادات، محمد علی، اخلاق اسلامی، سال نشر ۱۳۹۳.